

Zeeland

Toelichting: de standpunten van de partijen zijn gebaseerd op de provinciale verkiezingsprogramma's, de Stemwijzer, beleid van GS en een enquête van Milieudéfensie over megastallen.

Stelling 1: De provincie roept de industriële veehouderij een halt toe

Achtergrond

De industriële veehouderij is slecht voor dier, mens en milieu. Varkens zitten hun hele leven op kale vloeren, kippen zitten opeengepakt, koeien blijven het hele jaar op stal, eenden zitten in schuren zonder zwemwater, konijnen zijn opgesloten in kleine draadgazen kooitjes: in de industriële veehouderij hebben dieren geen gelegenheid hun natuurlijk gedrag te vertonen. Bovendien zijn de dieren vaak zo doorgefokt dat hun lichaam zélf grote welzijnsproblemen veroorzaakt: kippen groeien zo snel dat zij door hun poten zakken en hartproblemen krijgen, varkens worden zo zwaar dat ze moeilijk kunnen lopen, koeien geven zoveel melk dat ze vatbaar zijn voor uierontsteking. Et cetera.

Maar de vee-industrie is niet alleen slecht voor dieren. Om duizenden dieren op een klein oppervlak te kunnen houden, wordt antibioticum gebruikt om uitbraak van ziekten te voorkomen. En dat antibioticumgebruik leidt tot resistentie. Onlangs werd onderzoek openbaar waaruit blijkt dat kippen in toenemende mate resistent raken tegen Ceftiotur. Mensen die de kippen eten, zouden daardoor ook resistent kunnen worden voor antibiotica. Dat kan wanneer zogeheten ESBL-vormende bacteriën worden overgedragen. Die bacteriën maken enzymen die de werking van antibiotica tegengaan. Ook is de veeteelt is een belangrijke factor in de verspreiding van besmettelijke ziekten (SARS, vogelgriep, Q-koorts et cetera).

En dat is nog niet alles. Wereldwijd is de veehouderij verantwoordelijk voor 18% van de broeikasgassen. 59% van al het ijsvrije land wordt gebruikt voor veeproductie – om dieren te laten grazen of om veevoer op te verbouwen. Jaarlijks verdwijnt er een bos ter grootte van Portugal ten behoeve van de veeteelt. Om 1 kg kip te produceren is 3.900 liter water nodig. Gemiddeld kost het twee keer zoveel energie om dierlijke eiwitten te produceren dan plantaardige eiwitten. De veeteelt is verder een belangrijke factor in erosie, bodem- en watervervuiling. Het milieucentrum van de Vrije Universiteit berekende in 2010 dat alleen al de milieukosten van de Nederlandse varkenshouderij jaarlijks minimaal 1,3 miljard euro bedragen – kosten die voor rekening komen van de belastingbetaler.

Standpunt WSPA

Dieren in de veehouderij verdienen de ruimte en omgeving die hen in staat stelt hun natuurlijk gedrag te ontplooiën. Wij pleiten voor een duurzame landbouw: milieuvriendelijk en met respect voor dierenwelzijn en andere sociale waarden. In plaats van een industriële, door multinationals beheerste wijze van voedselproductie (en de daarmee samenhangende consumptie), moeten we toe naar een landbouw op gematigder schaal, primair gebaseerd op lokale toelevering en markten en daarmee bijdragend aan meer zelfvoorzienendheid, autonomie en voedselzekerheid.

CDA

In het programma heeft het CDA nauwelijks aandacht voor dierenwelzijn. De partij stelt wel: 'Het CDA vindt dat verdere ontwikkeling van de bestaande intensieve veehouderij alleen mogelijk is als dit samengaat met verbetering van de milieuprestaties, het dierenwelzijn en landschappelijke inpassing.' Over de bestaande industriële veehouderij rept de partij niet.

ChristenUnie

In het programma heeft de CU geen aandacht voor dierenwelzijn, maar er mogen wat de partij betreft geen nieuwe intensieve veehouderijen bijkomen. Over de bestaande industriële veehouderij rept de partij niet.

D66

In het programma heeft D66 geen aandacht voor dierenwelzijn, maar desgevraagd stelt de partij: 'Intensieve veehouderij is doorgaans minder diervriendelijk en bezorgt (stank)overlast. Veehouderij zonder die nadelen wijzen wij niet af.'

GroenLinks

GL stelt: 'Zeeland kent een beperkt aantal intensieve veehouderijbedrijven. Uit oogpunt van dierenwelzijn en emissiebeperking is intensieve veehouderij niet gewenst. Bovendien past dit niet in het Zeeuwse landschap.'

Partij voor de Dieren

Deze partij wil dat er een einde komt aan de vee-industrie en dat de dieren worden gehouden op een wijze die recht doet aan hun natuurlijke gedrag en behoeften.

In hun verkiezingsprogramma stellen zij voor:

- De provincie richt haar beleid op een afname van de veestapel. Er komt een uitbreidingsstop en een vestigingsstop voor de intensieve veehouderij.
- De provincie staat uitbreiding of nieuwe vestigingen van veehouderijen alleen toe als dat geen negatieve effecten heeft voor dier, natuur en milieu.
- De provincie neemt in haar structuurvisie op dat pelsdierhouderijen niet zijn toegestaan.
- De provincie stimuleert de bouw van schuilstallen en boomaanplant in weilanden ter beschutting van vee.
- Koeien wordt ten minste weidegang geboden.
- De provincie grijpt de nieuwe mogelijkheden van Europese landbouwsubsidies aan om initiatieven op het gebied van dierenwelzijn te ondersteunen. De provincie draagt de mogelijkheden die deze Europese regelingen bieden op het gebied van dierenwelzijn actief uit naar de potentiële gebruikers van de regeling in de agrarische sector

Partij voor Zeeland

In het programma heeft de PvZ geen aandacht voor dierenwelzijn. Van de PvZ mag de intensieve

veehouderij zich uitbreiden 'Alleen onder strikte voorwaarden (diervriendelijk) en als dat ruimtelijk verantwoord is en geaccepteerd wordt door de omgeving.'

PvdA

In het programma heeft de PvdA geen aandacht voor dierenwelzijn. Desgevraagd verklaart de partij 'Intensieve veehouderijen zijn dieronvriendelijk en geven de omgeving veel overlast. We moeten toe naar een vitale, gezonde en duurzame landbouw, waarbij we efficiënt omgaan met bodem, grondstoffen en energie en bijdragen aan een landschap dat karakteristieke waarde weet te behouden. De intensieve veehouderij blijft botsen met de volksgezondheid, het milieu, het dierenwelzijn en de kwaliteit van ons landschap.'

PVV

Over het terugdringen van de industriële veehouderij zwijgt het verkiezingsprogramma, maar de partij spreekt zich uit tegen megastallen.

SGP

In het programma heeft de SGP geen aandacht voor dierenwelzijn. Desgevraagd stelt de partij: 'Intensieve veehouderij veroorzaakt overlast voor de omwonenden en is belastend voor het milieu.'

SP

In het programma heeft de SP geen aandacht voor dierenwelzijn. De partij is tegen vestiging van megastallen, maar over de bestaande industriële veehouderij rept de partij niet.

VVD

In het programma heeft de VVD geen aandacht voor dierenwelzijn. De partij is tegen vestiging van megastallen. Over de bestaande industriële veehouderij stelt de partij: 'Op dit moment is er een beperkt aantal ondernemers met intensieve veehouderij in Zeeland. Een duurzaam en dus ook rendabel perspectief voor deze ondernemers vinden wij belangrijk.'

50Plus

In het programma heeft 50Plus geen aandacht voor dierenwelzijn. De partij is tegen vestiging van megastallen. Over de bestaande industriële veehouderij stelt de partij: Boerenbedrijven in Zeeland moeten gekoesterd worden. Ze zijn van belang voor de economie en voedselvoorziening. Biologische- en duurzame- bedrijven moeten gestimuleerd en bevorderd worden.'

Stelling 2: De provincie maakt zich sterk voor natuurgebieden

Achtergrond

Van de natuur in Nederland is veel verloren gegaan – en wat er nog is, is vaak versnipperd. Dieren (en planten) kunnen daardoor maar moeilijk overleven: zij zitten vaak gevangen op ‘eilandjes’ natuur. Door gebieden te vergroten en vooral met elkaar te verbinden kan dit worden voorkomen. Op die manier ontstaat een groot netwerk van natuur waardoor de leefgebieden van dieren enorm uitbreiden. Het plan hiervoor heet ‘Ecologische Hoofdstructuur’ (EHS). Het huidige kabinet heeft echter een streep door de uitgaven voor de EHS gehaald. Nu komt het op de provincies aan of de natuurdoelstellingen toch nog gehaald kunnen worden.

Standpunt WSPA

De afspraken voor de Ecologische Hoofdstructuur moeten worden nagekomen. Voor de in het wild levende dieren in Nederland is dit van vitaal belang. Er is voor hen al zo weinig ruimte.

CDA

De partij is het eens met de stelling dat er geen nieuwe natuurgebieden bij mogen komen: ‘Het CDA vindt dat de Provincie niet meer zelf moet investeren in nieuwe natuurgebieden voor de Ecologische Hoofdstructuur. Wel vindt het CDA dat natuur die verloren gaat door (bijvoorbeeld) bebouwing, gecompenseerd moet worden.’

ChristenUnie

De partij is het oneens met de stelling dat er geen nieuwe natuurgebieden bij mogen komen: ‘Als er kansen zijn voor natuur in combinatie met economie moet je die zeker benutten.’ In het programma stelt de CU: Bij het natuurbeleid staat de landelijk vastgestelde ecologische hoofdstructuur (EHS) centraal. De Provincie tornt niet aan de ambities voor de ecologische hoofdstructuur: een stevige verbinding van natuurgebieden blijft een speerpunt in het natuurbeleid en de EHS moet gerealiseerd worden. Nu de landelijke overheid andere prioriteiten legt heeft dat wel gevolgen voor het tempo waarin deze ambitie gerealiseerd gaat worden. De ambitie blijft wat de ChristenUnie betreft echter staan.’

D66

De partij is het oneens met de stelling dat er geen nieuwe natuurgebieden bij mogen komen. D66 stelt: ‘Binnen de schaarse mogelijkheden kunnen we nieuwe natuur ontwikkelen. Bijvoorbeeld de ontbrekende delen in de EHS. Onteigening wijzen we af, behalve bij speculanten.’ In het programma stelt de partij: ‘D66 Zeeland vindt dat de provincie de Ecologische Hoofdstructuur moet voltooien. Dit in een samenspel waarin kansen voor de recreatieve sector, draagvlak bij de bevolking en inpassing met inspraak van de bevolking een meerwaarde bieden voor het hele gebied.’

GroenLinks

De partij is het oneens met de stelling dat er geen nieuwe natuurgebieden bij mogen komen. GL stelt in haar programma: ‘De natuur heeft een sterke impuls gekregen door de afbakening van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en de aanwijzing van de Natura 2000- gebieden. Nu moeten we de

volgende stappen zetten, want we zijn er nog niet.'

Partij voor de Dieren

In het verkiezingsprogramma stelt de PvdD zich op de volgende standpunten:

- De provincie geeft de Ecologische Hoofdstructuur hoge prioriteit en streeft naar realisatie van de EHS in 2018. Alle Natura 2000-gebieden hebben voor 2014 een vastgesteld beheerplan.
- De provincie neemt ontsnipperende maatregelen als natuurgebieden doorsneden worden door wegen en maakt op deze manier de migratie van dieren van het ene gebied naar het andere mogelijk.
- De provincie maakt een ruimtelijke verordening, waarin de bescherming van de EHS, Nationale Landschappen, waterwingebieden en waardevolle cultuurlandschappen helder en transparant is vastgelegd. Er worden grenzen gesteld aan de grootte van agrarische bouwblokken.
- De provincie moet de bescherming van dieren, natuur en milieu prioriteit geven bij beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden en het vergunningverleningbeleid. De provincie geeft voorrang aan het beëindigen van intensieve veehouderij bij kwetsbare natuurgebieden.
- De provincie gaat lichtvervuiling tegen. De provincie verbetert de handhaving van stilte in stiltegebieden.
- De provincie beschouwt agrarisch natuurbeheer niet als vervanging voor natuurgebieden, maar als een aanvulling hierop.

Partij voor Zeeland

De partij is het eens met de stelling dat er geen nieuwe natuurgebieden bij mogen komen.

PvdA

De partij is het oneens met de stelling dat er geen nieuwe natuurgebieden bij mogen komen: 'De natuur is een van de belangrijkste kwaliteiten van Zeeland. Belangrijk voor de leefomgeving, de economie en de dieren uiteraard. Nieuwe natuur betekent nieuwe economische impulsen en dient toegankelijk te zijn voor de mensen om van te genieten. Een groene economie is belangrijk voor de toekomst van Zeeland.' In het programma schrijft de partij: 'De provinciale ecologische hoofdstructuur wordt uitgevoerd en de aanwijzing en veiligstelling van (inter)nationaal landschap wordt positief beoordeeld.'

PVV

De PVV schrijft in het programma: 'Geldverslindende natuur(herstel)projecten die bovendien boeren en andere ondernemers werkeloos maken omdat ze van hun land worden gejaagd kunnen we missen als kiespijn.'

SGP

De SGP zet vraagtekens bij de EHS: 'De Ecologische Hoofdstructuur is van grote waarde voor het in stand houden van de biodiversiteit in ons land. Dit wil niet zeggen dat perse alles van de EHS gerealiseerd moet worden.'

SP

Het programma van de SP stelt: 'Geen verdere verdieping en verbreding vaargeul Westerschelde en geen ontpoldering van goede landbouwgrond. Nieuwe natuur mag uitsluitend op marginale gronden worden aangelegd.'

VVD

Aan natuur besteedt de VVD amper aandacht in het programma. Desgevraagd stelt de VVD: 'Er is genoeg droge en natte natuur in Zeeland.'

50Plus

De Ecologische Hoofdstructuur is geen speerpunt van 50Plus.

Stelling 3: De provincie richt zich op diervriendelijke alternatieven om te voorkomen dat dieren overlast en schade veroorzaken

Achtergrond

In het overvolle Nederland kunnen mensen en dieren makkelijk in conflict komen. Helaas is nog steeds de reflex van veel bestuurders om dat conflict op te lossen door de dieren te doden. En dat bovendien vaak op zeer dieronvriendelijke manier. Neem de muskusratten. Alleen al in 2009 werden er daar 155.000 van deze sympathieke dieren gedood omdat ze schade zouden veroorzaken aan dijken en oevers. Dat gebeurt met vallen waarin de muskusrat na een minutenlange doodstrijd verdrinkt. En het zijn niet alleen muskusratten die hierin een akelige dood sterven. Jaarlijks verdrinken er duizenden andere dieren in de muskusrattenvallen: waterhoentjes, eenden, woelmuizen, meerkoeten, reigers, kikkers, bunzings. De noodzaak van de muskusrattenbestrijding is nooit wetenschappelijk bewezen. Diervriendelijke alternatieven nooit serieus getest. Maar de kosten zijn hoog: meer dan dertig miljoen euro belastinggeld. 219 euro per gedode muskusrat.

Standpunt WSPA

WSPA is voorstander van wetenschappelijk onderzoek en preventief beleid. Wij onderschrijven de conclusie van het rapport [Muskusrat: op alternatieve wijze schade voorkomen](#) van onze lidorganisaties Dierenbescherming en Bont voor Dieren in samenwerking met De Faunabescherming: 'Een preventief beleid heeft meerdere voordelen. Hoewel sommige zaken nog onduidelijk zijn, wijst alles erop dat een alternatieve strategie meer zekerheid biedt. Veel dierenleed wordt voorkomen en schade treedt minder op, doordat in kwetsbare gebieden oevers- en dijken zo zijn aangepast dat muskusratten geen problemen veroorzaken. Op de lange termijn is deze aanpak waarschijnlijk kostenbesparend en, wanneer middelen goed worden ingezet, zeer zeker duurzaam. Aanpassingen

die voorkomen dat schade optreedt, werken ook tegen andere fauna, zoals bevers, die in de toekomst problemen zouden kunnen veroorzaken. Daarbij komt dat zeer dierenvriendelijke dodingsmethoden dan waarschijnlijk niet meer toegestaan zijn. Bij het toepassen van een preventief beleid vormt dit geen probleem. Schade voorkomen door het aanbrengen van preventieve middelen of het toepassen van sensorsystemen kan op een positieve manier gecommuniceerd worden naar het publiek en voor waterschappen imago-versterkend werken.'

CDA

In het programma schenkt de partij geen aandacht aan diervriendelijke alternatieven. Het CDA zegt dat het doden van dieren alleen mag als het 'noodzakelijk' is. De partij stelt: 'Muskusratten kunnen dijkverzakkingen veroorzaken.' De partij is collegepartij in de Gedeputeerde Staten die onder meer besloot tot het doodschieten van ruim 250 damherten op de Kop van Schouwen-Duiveland en het schieten en vergassen van ganzen. Ook bleef de jacht op reeën afgelopen winter open, ondanks het barre weer.

ChristenUnie

In het programma schenkt de partij geen aandacht aan diervriendelijke alternatieven. De CU stelt: 'De provincie moet een goede afweging maken tussen overlast en dierenwelzijn.' De partij is collegepartij in de Gedeputeerde Staten die onder meer besloot tot het doodschieten van ruim 250 damherten op de Kop van Schouwen-Duiveland en het schieten en vergassen van ganzen. Ook bleef de jacht op reeën afgelopen winter open, ondanks het barre weer.

D66

In het programma schenkt de partij geen aandacht aan diervriendelijke alternatieven. D66 stelt: 'Overlast mag worden bestreden met inachtnaam van de humaniteit en in geval van niet puur schadelijke soorten ook het voortbestaan van de soort.'

GroenLinks

In het programma schenkt de partij geen aandacht aan diervriendelijke alternatieven. GL stelt: '(Beheers)jacht moet zo veel mogelijk worden beperkt, maar is in sommige gevallen helaas noodzakelijk.' De partij is collegepartij in de Gedeputeerde Staten die onder meer besloot tot het doodschieten van ruim 250 damherten op de Kop van Schouwen-Duiveland en het schieten en vergassen van ganzen. Ook bleef de jacht op reeën afgelopen winter open, ondanks het barre weer.

Partij voor de Dieren

De PvdD stelt: 'De overlast kan ook worden voorkomen of bestreden zonder dierenleed, voor vrijwel elke vorm van overlast zijn alternatieve oplossingen. Het doden van dieren mag alleen worden toegepast als na onderzoek is gebleken dat er geen enkel alternatief voorhanden is.'

In het verkiezingsprogramma stelt de PvdD de volgende maatregelen voor:

- De provincie bevordert de ontwikkeling en toepassing van diervriendelijke alternatieven voor het voorkomen en bestrijden van (landbouw)schade door dieren.

- De provincie stimuleert dat boeren zich collectief tegen faunaschade verzekeren en de schadecompensatie (een taak die ze overneemt van het Faunafonds) wordt afgebouwd.
- Langs wegen en vaarwegen past de provincie ecologisch bermbeheer toe en biedt foeragemogelijkheden aan voor in het wild levende dieren (zoals ganzen) om te helpen voorkomen dat deze dieren in de productievelden schade aanrichten.

Partij voor Zeeland

In het programma schenkt de partij geen aandacht aan diervriendelijke alternatieven. De partij is het oneens met de stelling dat de provincie moet stoppen met het doden van dieren als muskusratten en ganzen.

PvdA

In het programma schenkt de partij geen aandacht aan diervriendelijke alternatieven. De partij stelt: 'Het doden van muskusratten is noodzakelijk om de dijken te behouden. Het doden van ganzen is alleen toelaatbaar wanneer dit veel schade voor nu en in de toekomst voorkomt.'

PVV

In het programma schenkt de partij geen aandacht aan diervriendelijke alternatieven. De partij is het oneens met de stelling dat de provincie moet stoppen met het doden van dieren als muskusratten en ganzen.

SGP

De SGP vindt: 'Muskusratten zijn een gevaar voor de veiligheid. Als ze op verkeerde plaatsen hun gang mogen gaan is dit funest voor de waterkeringen. Ook ganzen moeten in toom gehouden worden, door ze te (ver)jagen naar de natuurgebieden.' De partij is collegepartij in de Gedeputeerde Staten die onder meer besloot tot het doodschieten van ruim 250 damherten op de Kop van Schouwen-Duiveland en het schieten en vergassen van ganzen. Ook bleef de jacht op reeën afgelopen winter open, ondanks het barre weer.

SP

De SP stelt: 'Hoewel wij dierenwelzijn zeer belangrijk vinden, moet overlast en uiteindelijk schade voorkomen worden. Diervriendelijke alternatieven hebben de voorkeur maar desnoods moeten dieren gedood worden.'

VVD

In het programma schenkt de partij geen aandacht aan diervriendelijke alternatieven. De partij is het oneens met de stelling dat de provincie moet stoppen met het doden van dieren als muskusratten en ganzen. De VVD stelt: 'Muskusratten veroorzaken niet alleen overlast, maar zijn gevaarlijk voor onze

veiligheid omdat ze dijken ondergraven. Overlast veroorzakende ganzen kunnen onder bepaalde voorwaarden worden afgeschoten.'

50Plus

In het programma schenkt de partij geen aandacht aan diervriendelijke alternatieven. De partij is het oneens met de stelling dat de provincie moet stoppen met het doden van dieren als muskusratten en ganzen.